

Asia: VN/33155/2021

Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027

1. Ikääntyvien työkyky paranee

Työhyvinvointi ja työn muokkaus

jonkin verran samaa mieltä

Henkilöstön riittävyys

jonkin verran samaa mieltä

Johtamisen kehittäminen

jonkin verran samaa mieltä

Työurien mielekkyys ja osaaminen

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikäntyvien työkyky paranee* -sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Ensinnäkin lausuntopyynnön tekninen toteutus on epäonnistunut ja vaikeaselkoinen.

Laatusuositukseen tulee olla vakavasti otettava työkalu työurien ja työhyvinvoinnin parantamiseen. Parhailtaan hallituksen toimet tähtäävät esimerkiksi työelämäkysymyksissä juuri päinvastaiseen. Tuoreen THL:n Terve Suomi-tutkimuksen tuloksien mukaan merkittävä osa 65–74-vuotiaista kokee jo nyt työkykynsä hyväksi, mikä tukee laatusuosituksen tavoitteita.

Sote-alan työvoimapulan vakavuuteen nähden laatusuosituksen sisältöteksti on melko suppea.

Johtamisen kehittämiseen liittyen laatusuosituksissa tulisi ottaa kantaa vuokrahenkilöstön ja oman henkilöstön johtamisen haasteisiin, koska ilmiö on akuutti erityisesti ikääntyneiden palveluissa.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Ikääntyvien työkyky paranee

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikääntyvien työkyky paranee* –osion suosituksiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Osiossa ei nosteta esiin omaishoitotilanteiden ja työelämän yhteensovittamiseen liittyviä suosituksia.

Suosituksissa ja sisältötekstissä tulisi näkyä, että iäkkäiden palveluissa työskentelee tai tulee työskennellä myös muita kuin hoivahenkilöstöä, kuten sosionomeja, geronomeja ja sosiaalityöntekijöitä. Gerontologisen sosiaalityön merkitys tulisi huomioida, ja tätä koskeva suositus olisi tärkeä kirjata suosituksiin. Gerontologisen sosiaalityön avulla voidaan puuttua ajoissa vaikeisiin elämäntilanteisiin ja viivästyttää hoidon tarvetta.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät hyvät käytännöt nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Ikääntyvien työkyky paranee

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikääntyvien työkyky paranee* –osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Ikääntyvien työkyky paranee -osioon tarvitaan lisää hyviä käytäntöjä mm. työterveyshuollon ja työpaikkojen tiiviistä yhteistyöstä esim. soveltaen TYÖOTE-mallia

Hyviin käytäntöihin tulee lisätä myös osatyökykyisten ikääntyneiden työkyvyn tuki ja mm. työkykykoordinaattorimalli. Työkykykoordinaattiomallia voidaan hyödyntää myös ikääntyneillä, joilla on työkyvyn haasteita. Työkykykoordinaattorit antavat neuvoja ja ohjaavat täsmätyökykyisiä työssä jatkamiseen liittyvissä asioissa, huomioiden ihmisen omat tavoitteet, toiveet ja odotukset.

2. Iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään

Ennakointi ja ennaltaehkäisevät palvelut

jonkin verran samaa mieltä

Toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukeminen

jonkin verran samaa mieltä

Itsemääräämisoikeus ja omaehtoisuus, toimijuuden tukeminen

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Järjestöjen rooli hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ja ennaltaehkäisyssä on tunnustettu ja tunnustettu, mutta on ristiriidassa sen kanssa, että hallitus aikoo leikata järjestöjen rahoitusta. Myös elinikäisen oppimisen näkökulmasta tärkeää vapaan sivistystyön rahoitusta ollaan leikkaamassa.

Toimintakyvyn ja hyvinvoinnin tukeminen kappaleessa suositukset eivät ota kantaa toimintakyvyltään jo heikentyneiden ikäkäiden toimintakyvyn tukemiseen vaan suositukset kohdistuvat lähinnä ns. terveiden ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitoon. Kannustaminen voi toimia voimavaroja omaaville ikääntyneille, mutta toimintakyvyn laskettua tarvitaan konkreettisempaa ohjausta ja tukea.

Laatusuosituksiin tarvittaisiin selkeämpi ja kokonaisvaltaisempi tarkastelu kuntoutuksesta ja kuntoutumisen mahdollisuuksista. Vaikka ikääntyminen ei ole sairaus, josta pitäisi tai voisi kuntoutua, voidaan kuntoutuksella monin tavoin vaikuttaa ikääntyneiden toimintakykyyn, terveyteen, hyvinvointiin ja osallisuuteen

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

lääkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään:

jonkin verran samaa mieltä

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät hyvät käytännöt nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

lääkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään:

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *iäkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään* –osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Järjestöjen roolista ja järjestöjen ja hyvinvointialueiden sekä kuntien välisistä hyvistä käytännöistä voisi olla esimerkkejä enemmän. Järjestöjen kehittämät ja käyttämät toimintamallit ja toiminnat ovat erittäin tärkeitä tukemaan ikääntyneiden toimintakykyä ja osallisuutta.

Osion hyvissä käytännöissä muistisairauteen sairastuneiden elämäntulon ja asumisen ennakointia käsitelty suppeasti, vaikka muistisairauteen ovat keskeinen ryhmä tulevien vuosien osalta.

Hyviin käytäntöihin tulisi ainakin mainintana lisätä kuntoutusta ja kuntoutumista tukevat hyvät käytännöt, joista voidaan antaa joitakin esimerkkejä lääkinnällisen, kovan kuntoutuksen ja toisaalta pehmeämmän kuntoutuksen toimintamalleista. Näitä ovat vaikkapa muistikuntoutukseen, ryhmätoimintaan ja vertaistukeen kehitetyt toimintamallit, jotka voitaisiin tekstissä kuvata tarkemmin. (Muistikompassi, MuistiMontessori, Muistipuisto-verkkopalvelu, Voimaa ikämiesten arkeen – ryhmätoimintamalli).

3. Osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa:

Osallisuus, yhteisöllisyys, aktiivinen kansalaisuus ja vapaaehtoistoiminta

jonkin verran samaa mieltä

Hyvinvointialueet, kunnat ja järjestöt tukevat vapaaehtoistoimintaa ja koordinoivat toimintaa keskenään

jonkin verran samaa mieltä

Järjestöjen vapaaehtoistoiminta

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Sisältötekstissä on sinänsä tunnistettu hyvin järjestöjen rooli iäkkäiden hyvinvointia tukevassa vapaaehtoistyössä, mutta se on jälleen merkittävästi ristiriidassa hallituksen kaavaileman järjestöjä koskevan politiikan kanssa. Vapaaehtoistyössä tehdään tekstin mukaisesti mittavat määrät työtä hyvinvoinnin ja osallisuuden lisäämiseksi, minkä vuodelle 2027 kaavailtu sosiaali- ja terveystyöjärjestöjen rahoituksen leikkaus vaarantaa. Etenkin paikallisella tasolla tuettua työtä pystytään tekemään paljon vähemmän, jos mahdollistava rahoitus leikataan kaavailussa mittakaavassa.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa* –osion suosituksiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

SOSTE esittää, että suosituksiin lisätään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -työn ja sen roolien selkiyttäminen erityisesti hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestöjen kesken. Suosituksissa tulisi näkyä myös se, että hyte-työ edellyttää myös taloudellisia voimavaroja.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät hyvät käytännöt nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa

jonkin verran eri mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *osallisuus vapaaehtoistoimintaan kasvaa* –osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Vaikuttamistavoitteeseen voisi nostaa laaja-alaisemmin esille järjestöjen tarjoamia toimintamalleja. Hyvissä käytännöissä voisi nostaa esiin mm. Muistiliiton Vertaislinja ja Muistineuvo -puhelinpalvelut <https://www.muistiliitto.fi/fi/tuki-ja-palvelut>

Hyvänä käytäntönä tulee mainita järjestöjen kannustaminen kirjata tiedot ikääntyvien palveluista ja tuesta sekä vapaehtoistoinnasta joko Palvelutietovarantoon (PTV) tai Lähellä.fi-palveluun, josta ne siirtyvät alueelliseen palvelutarjontimeen ja sitä kautta asukkaiden ja ammattilaisten tietoon.

Hyvänä käytäntönä voisi esittää sairaalavapaaehtoistointia OLKA:n, joka on laajennettavissa myös perustasolle.

Hyviin käytäntöihin olisi tärkeää lisätä myös naapurustotyö, jolla on paljon vaikutuksia ikääntyneiden hyvinvointiin ja osallisuuteen. Hyviä toimintamalleja löytyy maailmalta paljon, esimerkiksi Hollannista ja Tanskasta. Suomen esimerkkeinä voitaisiin käyttää hoivakorttelit-toimintamalleja.

4. Teknologia lisää hyvinvointia

Teknologia iäkkään henkilön toimintakyvyn, hyvinvoinnin, turvallisuuden ja osallisuuden edistäjänä

samaa mieltä

Helppokäyttöisyys, käyttäjäystävällisyys ja eettisyys

samaa mieltä

Kotona-asumista tukeva teknologia

jonkin verran samaa mieltä

Teknologia työntekijöiden tukena

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *teknologia lisää hyvinvointia* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä taimitä siitä pitäisi poistaa.

Edelleen on kuitenkin muistettava, ettei teknologia korvaa ihmiskontaktia eikä ole kaikkein heikompi osaisten hyödynnettävissä.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Teknologia lisää hyvinvointia

jonkin verran eri mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *teknologia lisää hyvinvointia* –osion suosituksiin tulisi lisätä taimitä siitä pitäisi poistaa.

Digitalisaation vaikutuksia pitäisi arvioida. Digitalisaatio on väistämättä keskeinen tekijä palveluiden ja toimintamallien kehittämisessä myös ikääntyneillä, mutta tarvitaan sen ennakoarviointia ja vaikutusarviointeja, jotta digitalisaatiosta saadaan mahdollisimman paljon hyötyjä ja minimoidaan negatiiviset vaikutukset.

Suosituksiin tarvitaan myös ikääntyneille kohdistuva tuki ja apu, jotta he pysyvät yhteiskunnan toiminnoissa mukana digitalisaatiokehityksen edetessä.

Laatusuositus ei ota tarpeeksi kantaa siihen, kenen vastuulla ikääntyneiden hyvinvointia lisäävän teknologian käytettävyys olisi. Suomessa tuotetaan ikääntyneiden digitukeen liittyviä palveluita erilaisilla tavoilla erittäin paljon ja laadukkaasti. Palveluille tulee kuitenkin luoda myös järjestämisvastuu, jonka voisi asettaa esimerkiksi kunnalle. Näin nykyisten tukipalveluiden tarjontaa ja palvelutarpeiden kohtaamista voidaan koordinoida paremmin ja asettaa palvelujen saatavuudelle puitteet.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät hyvät käytännöt nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Teknologia lisää hyvinvointia

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *teknologia lisää hyvinvointia* -osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä taimitä siitä pitäisi poistaa.

Hyvissä käytännöissä voisi nostaa esille Vanhustyön keskusliitto ry:n SeniorSurf -toiminnan. SeniorSurf-toiminta verkostoi digiosallisuuden parissa toimivia organisaatioita sekä vapaaehtoisia digiopastajia, tuottaa aineistoa ja konsultoi digiopastusten organisoinnissa sekä auttaa senioreita löytämään digiopastusta.

5. Ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin

Ikääntyneiden oman ennakkoinnin ja varautumisen tukeminen

samaa mieltä

Asuntokannan korjaamisen edistäminen ja uustuotannon ratkaisut

samaa mieltä

Ikäystävälliset asuinympäristöt

samaa mieltä

Kuntien ja hyvinvointialueiden rooli on keskeinen

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Naapurusto- ja korttelityöhön on viittauksia tekstissä, mutta tätä tarvittaisiin Suomessa paljon lisää. Naapurustot ovat enemmän kuin vain asuinalueita, niissä on sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä, jota tulisi vahvistaa kaavoitusratkaisujen, eri toimijoiden kuten järjestöjen ja julkisen sektorin yhteistyön tiivistämisen sekä uusien ylisukupolvisten toimintamallien kehittämällä. Maailmalla on tästä paljon hyviä ja tuloksellisia toimintatapaesimerkkejä. Kunnilla on paljon vastuuta kaavoitusmonopolin sekä hyte-työn kautta.

Joukkoliikenteen rooli etenkin syrjäseuduilla korostuu nyt, kun hyvinvointialueet karsivat lähipalveluverkkoa.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin* –osion suosituksiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät hyvät käytännöt nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin

jonkin verran samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *ikäystävällisyyttä asumiseen ja asuinympäristöihin*–osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Kappaleessa voisi nostaa esille hyvissä käytännöissä Muistiliiton <https://www.muistiliitto.fi/asuminen> sivuston sekä muistiystävällisen asumisen esitteen https://www.muistiliitto.fi/application/files/1316/9892/2505/Muistiliitto-asuminen2022_saavutettava.pdf

Vaikuttavuustavoitteeseen tulee lisätä toimivia naapurustotyön käytäntöjä, esimerkiksi Kalliolan Setlementin monipuolista toimintaa (<https://kalliola.fi/osallistu-toimintaamme/setlementitalo/>).

Hyvänä käytäntönä olisi syytä mainita myös ylisukupolvisia kortteli- ja naapurustohankkeita.

6. Palvelut toteutetaan kestävällä tavalla

Palvelut ovat asiakaslähtöisiä

jonkin verran samaa mieltä

Keskitetty neuvonta ja asiakasohjaus

samaa mieltä

Kotiin annettavat palvelut ja kotona-asumisen turvallisuus

samaa mieltä

Ekologisesti kestävä palvelujärjestelmä

samaa mieltä

Tiedolla johtaminen ja laatu

samaa mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *palvelut toteutetaan kestäväällä tavalla* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Asiakslähtöisyys on hyvä lähtökohta, mutta sen pitää olla rakenteellista ja järjestelmälähtöistä eikä yksittäisten ammattilaisten vastuulla.

Jos hyvinvointialueilla ei ole tarpeenmukaisia hoitopaikkoja, eivät työntekijät voi toimia asiakaslähtöisesti.

Asiakkaan näkökulmasta tiedonkulku eri toimijoiden välillä on ensisijaisen tärkeää ja tietojärjestelmät onkin hyvinvointialueilla saatava keskustelemaan keskenään välittömästi.

Keskitetty asiakkaan ohjaus ja neuvonta on avainasemassa ikääntyneiden palveluissa. Ohjauksen ja neuvonnan tueksi on kehitettävä ja otettava hyvinvointialueilla myös systemaattisesti käyttöön palvelutietovarantoja, joista löytyy laajasti ikääntyneen elämää ja toimintakykyä parantavia toimintoja, myös järjestöjen hyte-toiminnot.

Ikääntyneiden palveluiden integraatio hyvinvointialueilla on saatava toimimaan. Palvelukokonaisuudet ja -ketjut koottava siten, ettei väliinpuutoamista ja pompottelua tapahdu.

Mikäli palvelutarpeiden kartoituksessa käytetään RAI arviointivälineitä, arvioinnin tekijän on oltava perehtynyt ja harjaantunut RAI-järjestelmän käyttöön ja arvioinnin suorittamiseen (TOIMIA suositus).

THL:n mukaan kotipalveluiden saatavuus heikentynyt ja saamisen kriteerit ovat kiristyneet, vaikka tarve on lisääntynyt.

Merkkejä on myös siitä, että raskaampaa hoivaa tarvitsevia ikääntyneitä ohjataan kevyempiin palveluihin, ja yhä huonokuntoisempia ihmisiä asuu kotona. Yhteisöllisen asumisen konseptilla ei voida poistaa raskaampien palveluiden tarvetta. Samalla kuitenkin tarvitaan jatkuvaa palveluiden kehittämistyötä, ja lisää joustavuutta ammattilaisten rooleihin.

Kotona asumisen turvallisuudessa tulee huomioida ja arvioida poistumisturvallisuus sekä paloturvallisuusriskit.

Arvioi, onko kaikkein tärkeimmät suositukset nostettu vaikuttavuustavoitteeseen.

Palvelut toteutetaan kestäväällä tavalla

jonkin verran eri mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *palvelut toteutetaan kestäväällä tavalla* -osion hyviin käytäntöihin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Suosituksessa tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota työssäkäyviin omaishoitajiin. Suomessa joka kolmas työssäkäyvä hoitaa ansiotyön ohessa sairasta tai ikääntynyttä läheistään. Väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen heiketessä omaishoitajien merkitys kasvaa entisestään.

Omaishoitoa tulee kehittää ja resursoida keskeisenä osana Suomen hoiva- ja palvelujärjestelmää.

7. Skenaariolaskelmat

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi skenaariolaskelmat –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Lyhyen aikavälin henkilöstötarpeessa on mainittu lähinnä rakenteiden keventäminen ja työn tehokkuuden nostaminen. Suomessa tuotetaan kuitenkin parhaillaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita jo erittäin tehokkaasti kustannuksien ja henkilöstöressurssien suhteen. Liiallinen tehokkuuden tavoittelu palveluissa voi johtaa väärin tuloksien tavoitteluun, kun tarkastellaan palveluiden toimivuuden sijaan niiden tuotantomääriä ja -kustannuksia. Skenaariolaskelmissa ja siten myös palveluiden suunnittelussa sekä toteutuksessa tulisi panostaa palveluiden tuottavuuden arviointiin. Sosiaali- ja terveyspalveluissa ei voida laskea vain palveluiden ja työtuntien määrää ja siten määrittää palvelun toimivuus.

Skenaariolaskelmassa luotetaan kustannusten hillinnän välineenä vahvasti yhteisölliseen asumiseen, joka sijoittuu palvelujärjestelmässä kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon välille. Yhteisöllisestä asumisesta on vielä käytännössä vähän kokemusta ja on epävarmaa tehdä laskelmia yhteisöllisen asumisen merkittävän lisääntymisen varaan.

Onko hyvinvointialueilla ylipäätään mahdollisuuksia toimia laatusuositusten mukaisesti, jos hallitus leikkaa sote-rahoitusta hallitusohjelman mukaisesti?

8. Laatuindikaattorit

Näin luet indikaattoreita

samaa mieltä

Indikaattorit on jaettu ilmiökoreihin

samaa mieltä

Lakisääteiset iäkkäiden palvelut

jonkin verran samaa mieltä

Toimintakykyä tuetaan

samaa mieltä

Toimijuutta tuetaan

samaa mieltä

Laatuindikaattoreiden valmisteluprosessi

samaa mieltä

Laatuindikaattorien seuranta ja kehittäminen tulevaisuudessa

jonkin verran eri mieltä

Kerro lyhyesti, mitä mielestäsi *laatuindikaattorit* –osion sisältötekstiin tulisi lisätä tai mitä siitä pitäisi poistaa.

Sisältötekstistä tulisi selkeästi ilmetä, miten ja mikä taho reagoi, jos laatuindikaattoritiedon perusteella hyvinvointialueilla mennään väärään suuntaan.

Lakisääteisiä palveluja koskeviin laatuindikaattoreihin tarvitaan ihmisten merkityksellistä ja mielekästä elämää koskevat indikaattorit. Asiakastytyväisyys ei yksin riitä.

Omaisyyhteistyötä koskevat laatuindikaattorit olisi tärkeää lisätä laatusuositukseen.

Ojanen Minttu
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry